

ODLUKE STRANIH SUDOVA I ARBITRAŽA

KUĆA LORDOVA

Presuda od 14, 15, 16, 17. i 21.IV.1986.

Armagas Ltd. v. Mundogas S.A.
(The "Ocean Frost")

Suci: Lord Keith of Kinkel, Lord Brandon of Oakbrook,
Lord Templeman, Lord Griffiths i Lord Oliver of Aymerton

BRODARSKI UGOVOR NA VRIJEME TIME CHARTER-PARTY

Brodarski ugovor na tri godine: da li je valjan i sklopljen na temelju datog ovlaštenja

Tužitelji u ovom sporu su Armagas Ltd., a tuženi Mundogas S.A.

U prvom stupnju izrečena presuda bila je u korist tužitelja - Armagas Ltd.

Tuženi, Mundogas S.A., uložili su žalbu pri Apelacionom sudu. Njihovi žalbeni razlozi su uvaženi, a prvostepena presuda je odbačena.

Tužitelji ulažu novu žalbu na Kuću lordova, što, međjutim, ne ispunjava njihova očekivanja: potvrđena je odluka Apelacionog suda, te se žalba tužitelja odbacuje.

Detalje o tijeku zbivanja navodi u svojem votumu Lord Keith of Kinkel.

Tuženi Mundogas su panamska korporacija koja među svojim dioničarima ima tri vrlo značajne trgovačke grupe u različitim zemljama. Njihova poslovna aktivnost vezana je uz trgovinu tekućim plinom i kemikalijama, te uz prijevoz tereta vlastitim brodovima i brodovima koje daju, odnosno uzimaju na korištenje sklapanjem brodarskih ugovora.

Mundogas je 24. listopada 1979. sklopio s International Gas Corporation iz Osla, tadašnjim vlasnikom broda "Ocean Frost", brodarski ugovor na vrijeme od dvanaest mjeseci. Istog dana sklopljen je i kupoprodajni ugovor između istih stranaka, kojim bi - ako se kupac Mundogas na to odluči - istekom brodarskog ugovora na vrijeme postao vlasnikom spomenutog broda po cijeni od 5.200.000 US\$. Krajnji rok za izjašnjavanje o kupnji utvrđen je s danom 6. lipnja 1980. Dansko poduzeće World Marine Chartering S.A. s g. Johannesenom kao svojim predstavnikom pojavilo se u svojstvu agenta u ovoj poslovnoj transakciji. Potpisnik od strane Mundogasa bio je njihov potpredsjednik, g. Magelssen (transport). U svibnju 1980.g. Johannesen je zainteresirao rukovoditelje danskog brodarskog koncerna Armada za moguću kupnju broda "Ocean Frost". Rukovoditelji, g. Jensen i g. Dannesbøe, prihvatili bi tu ponudu pod uvjetom da istovremeno s Mundogasom sklope novi brodarski ugovor na vrijeme za isti brod, za razdoblje od tri godine, uz odgovarajuću naknadu.

Njima je tada rečeno da g. Magelssen nema opće ovlaštenje od strane Mundogasa za sklapanje takvih poslova, ali da je tražio i dobio posebno ovlaštenje upravo za ovaj slučaj. G. Jensen i Dannesbøe su znali da ova vrsta posla ne spada u uobičajene ovlasti koje ima namještenik u rangu koji je imao g. Magelssen.

Konačno, kupoprodajni ugovor je stupio na snagu 30. svibnja 1980, i prema njemu Mundogas je pristao na prodaju broda poduzeću koje će naknadno biti imenovano od grupe Armada po cijeni od 5.750.000 US\$. Isporuka je trebala biti najranije 1. veljače, odnosno najkasnije 15. ožujka 1981. Od strane Mundogasa ugovor je potpisao g. Johannesen - na to je bio ovlašten putem teleksa - i g. Dannesbøe od strane kupca. Ubrzo potom, žalitelji (Armagas Ltd.) su priključeni grupi Armada i tada su imenovani kupcem broda. 19. lipnja 1980, u Kopenhagenu, g. Magelssen je kao predstavnik Mundogasa potpisao brodarski ugovor koji je nosio datum 30. svibanj 1980, kojim Armagas daje brod Mundogasu za razdoblje od 36 mjeseci uz isporuku najranije s danom 1. veljače

1981. Naknada je trebala biti "kako je ugovoreno". Brodarski ugovor za Armagas potpisao je g. Dannesbøe.

Istovremeno g. Magelssen i Dannesbøe potpisali su dodatak brodarskom ugovoru sporazumjevši se da iznos mjesečne naknade za korištenje broda bude najmanje 350.000 US\$, te da vlasnici imaju pravo opcije brisanja brodarskog ugovora do zaključno 10. siječnja 1981. Razlog zbog kojeg je u dodatku navedena opcija brisanja brodarskog ugovora bio je usmeno uglavljen između g. Jensena i g. Johannesena da, ukoliko Armagas uspije naći kupca za brod po cijeni od 6.500.000 US\$ do 10. siječnja 1981, ili prije - brod bi prodali, brodarski ugovor bi se brisao, a dobit bi se podijelila na jednake dijelove između grupe Armada, World Marine i Mundogasa. Nadalje je dogovoreno da brodarski ugovor za razdoblje od tri godine mora ostati strogo privatn i povjerljiv, ne samo u uobičajenom smislu riječi, što znači da nitko izvana ne smije ništa doznati o njegovim uvjetima, nego da njegovo postojanje mora ostati tajnom i za Odjel brodarskih ugovora Mundogasa.

S obzirom na stanje na tržištu tada ugovorena cijena od 350.000 US\$ mjesečno bila je sasvim razumna. Vjerujući da se stanje na brodom tržištu neće bitno promijeniti na gore, što je bila osnova na kojoj se temelji uspješnost njihovog pothvata, u studenom 1980. je potpisan dvanaestomjesečni brodarski ugovor između Armagasa i Mundogasa uz mjesečnu naknadu od 365.000 US\$. G. Jensen kao zastupnik Armagasa zahtijevao je da se ponovo učini dodatak glavnom ugovoru u kojem bi se trogodišnji brodarski ugovor skratio na dvogodišnji. Mundogas je vršio pritisak na g. Johannesena da Armagas potpiše dvanaestomjesečni brodarski ugovor, a s druge strane je g. Jensen vršio na njega (g. Johannesena) pritisak da postigne potpisivanje dodatka od strane Mundogasa. Medjutim, ni ugovor ni dodatak nikad nisu potpisani.

U travnju 1981. brod je završio plovidbu po brodarskom ugovoru za International Gas i postao vlasništvo Armagasa. Nastavio je plovidbu za Mundogas prema, po njihovom uvjerenju,

brodarskom ugovoru od dvanaest mjeseci; Armagas je, međutim, vjerovao da se radi o brodarskom ugovoru na tri godine.

Oni koji su upravljali brodom, kao i njegov zapovjednik, dobili su kopiju o dvanaestomjesečnom brodarskom ugovoru, ali bez potpisa od strane Armagasa. G. Jensen i Dannesbøe bili su na to nagovoreni, kako bi trgovački brodarski ugovor ostao tajnom.

Prijevara je izbila na vidjelo u travnju 1962, u vrijeme kad je cijena za brodove pod brodarskim ugovorom na tržištu drastično pala. Više nije bilo moguće produžiti brodarski ugovor s Mundogasom za sljedećih dvanaest mjeseci po cijeni od 350.000 US\$ mjesečno. U to vrijeme g. Magelssen više nije bio zaposlen kod Mundogasa.

Shodno situaciji, Mundogas je odlučio vratiti brod (po isteku dvanaestomjesečnog brodarskog ugovora). Armagas je to međutim, odbio, pozivajući se na trogodišnji brodarski ugovor; Mundogas je na to ustvrdio da ništa ne znaju o tome, te da vraćaju brod na temelju uvjeta iz jednogodišnjeg brodarskog ugovora.

To su u najkraćim crtama činjenice koje su dovele do ovog spora.

Navedenim zbivanjima uslijedila je u lipnju 1982. tužba od strane Armagasa koji su tražili odštetu zbog raskida trogodišnjeg brodarskog ugovora od strane Mundogasa. Pritom se tvrdilo da je g. Magelssen imao valjano ovlaštenje na sklapanje trogodišnjeg brodarskog ugovora koji obvezuje Mundogas. Dapače, tijekom prvostepenog postupka, Armagas je ustvrdio da je Mundogas bio zlonamjerno povezan s g. Magelssenom, te da je bio upućen u pregovoru oko sklapanja trogodišnjeg brodarskog ugovora. Tuženi, tj. Mundogas, su odgovorili da čak i kad bi to bilo točno, činjenica da se radilo podmićivanju g. Magelssena od strane Armagasa (ponudjeno mu je, što je on i prihvatio, da sudjeluje u dijelu eventualno ostvarene dobiti od broda), njih oslobadja obveza iz tako sklopljenog trogodišnjeg brodarskog ugovora.

Medjutim, prvostepeni sudac je presudio da je Mundogas bio vezan trogodišnjim brodarskim ugovorom, te prema tome dužan naknaditi štetu tužiteljima zbog jednostranog raskida ugovora, ali nisu odgovorni za doložne tvrdnje g. Magelssena o valjano dobivenom ovlaštenju na sklapanje trogodišnjeg brodarskog ugovora.

Na ovu odluku tuženi, tj. Mundogas, ulažu žalbu Apelacionom sudu. Drugostepeni sud je prihvatio žalbu i utvrdio da g. Magelssen nije imao valjano ovlaštenje na sklapanje trogodišnjeg brodarskog ugovora, te da stoga takav ugovor nije obvezivao tužene (Mundogas).

Tužitelji (Armagas) uložili su žalbu na Kuću lordova. Obrazlažući stajalište Kuće lordova Lord Keith of Kinkel je zaključio:

nedvojbeno je da g. Magelssen nije imao opće ovlaštenje za sklapanje brodarskog ugovora na tri godine. Sa svoje strane, Mundogas nije ničim ukazao na to da je njemu osobno (g. Magelssenu) dato posebno ovlaštenje za ugovaranje takvog brodarskog ugovora, te po samoj prirodi stvari Armagas nije smio povjerovati na riječ da za tu vrstu posla postoji posebno ovlaštenje.

U nastavku ponovo naglašava da g. Magelssen nije bio ovlašten na sklapanje trogodišnjeg brodarskog ugovora, te kako Mundogas nije potvrdio da mu je u tu svrhu dato posebno ovlaštenje. Okolnosti u kojima je službenik počinio lažno predstavljanje, što je dovelo do gubitka za nevinu stranu koja je s njim ugovorila posao, ne obvezuju poslodavca, te on nije suodgovoran za zlonamjernost u postupanju svojih namještenika.

Iz svega navedenog, završava Lord Keith of Kinkel, nesumnjivo je da su zaključci do kojih je došao Apelacioni sud točni, te se žalba tužitelja - Armagasa - odbacuje.

Sa svime što je upravo izloženo u cijelosti su se složili Lord Brandon of Oakbrook, Lord Templeman, Lord Griffiths i Lord Oliver of Aylmerton.

Bilješka

Presuda pod nazivom "Ocean Frost" vrlo je zanimljiva zbog načina nastanka spora. Naime, evidentno je da je cjelokupna pravno-poslovna konstrukcija slučaja bazirana na dobrom poznavanju tržišta brodskog prostora, te uvjetima i načinima sklapanja brodarskih ugovora iz čega proizlaze i projekcije očekivanja zainteresiranih u perspektivi nekoliko sljedećih godina. U ovom slučaju, međutim, došlo je do promjena koje su izazvale prave potrese na ustaljenom brodskom tržištu: neposredno po sklapanju ugovora (početak 80-te) došlo je do proloma prave krize za brodare u svjetskim razmjerima, koja traje sve do danas.

Refleksije nastale situacije nedvojbene su upravo u ovom slučaju: da se održao "status quo" brodskog tržišta sredine sedamdesetih, do izbijanja na vidjelo nedopuštenih čina koji karakteriziraju ovaj slučaj vrlo vjerojatno ne bi nikada ni došlo, jer je osnovna zamisao ovog posla bila ta, da bi sve stranke koje u njemu sudjeluju ostvarile očekivanu dobit, bez obzira na doložnost jednih, odnosno zakonitost u postupanju drugih.

U opsežnom izlaganju ovog slučaja, te tumačenju što je navelo Sud da presudi na način kako je to učinjeno, citirani su sljedeći slučajevi:

- Barwick v. English Joint Stock Bank (1867) L.R. 2 Ex. 259;
- Berryere v. Fireman's Fund Insurance Co., (1965) 1 D.L.R. (2d) 603;
- Cypress Disposal Ltd. v. Inland Kenworth Sales (Nanaimo) Ltd., (1975) 54 D.L.R. (3d) 598;
- Farquharson Brothers & Co. v. King & Co., (H.L.) (1902) A.C. 325;
- Freeman & Lockyer v. Buckharst Park Properties (Mangal) Ltd. (C.A.) (1964) 2 Q. B. 480;
- Hern v. Nichols, (1700) 1 Salk. 289;

- Jensen v. South Trail Mobile Ltd., (1972) 28 D.L.R. (3d) 233;
- Lickbarrow v. Mason, (1787) 2 Term. Rep. 63;
- Lloyd v. Grace Smith & Co., (H.L.) (1912) A.C. 716;
- Morris v. C.W. Martin & Sons Ltd., (C.A.) (1965) 2 Lloyd's Rep. 63; (1966) 1 Q.B. 716;
- Navarro v. Moregrand Ltd., (C.A.) (1951) 2 T.L.R. 674;
- Russo-Chinese Bank v. Li Yau Sam, (P.C.) (1910) A.C. 174;
- Slingsby v. District Bank Ltd., (C.A.) (1932) 1 K.B. 544;
- United Africa Co. Ltd. v. Saka Owoade, (P.C.) (1955) A.C. 130;
- Uxbridge Permanent Benefit Building Society v. Pickard, (C.A.) (1939) 2 K.B. 248.

Klara Vedriš
asistent istraživač